

посвећује једно поглавље. Такође, он га интересује и као једно од највећих имена друге генерације аустријских либерала која је створила непролазна уметничка и научна дела, и доживела слом политике својих очева.

Могу ли данашњи либерали, укључени у нове сукобе и суочени са новим страхотама, извући неку поуку из тог искуства? Да ли је песимизам једини исправан закључак? То су питања која, верујемо, стоје иза ове књиге и која настављају да одзвањају у читаочевој глави и пошто заклопи њене корице. Уверљивост са којом су постављена не проистиче само из чврстине аргумената и исцрпности тумачења, већ и од вештине писања. А Марковић је у писању следио праве узоре – Геја, Шорскеа, Цвајга, портретисте великих епоха, мајсторе биографије. Зато су његове странице истовремено и лаке и промишљене, и јасне и интригантне, и старинске и савремене. Зато су његова питања тако узнемирујућа и зато ову књигу ваља прочитати.

Иван ВУКОВИЋ

МРТВА ПРИРОДА ЖИВИХ ГРАДОВА

Јана Алексић, *Тојџао камен*, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, Чачак 2014

Едиција „Токови” Градске библиотеке у Чачку је након 51. Дисовог пролећа постала богатија за још једну збирку поезије песника овенчаног наградом „Млади Дис” која се додељује за прву песничку књигу написану на српском језику аутора до 31 године старости. Уколико каквим случајем заобиђемо рујне корице (патетичну типску прилику мушкарца с књигом дословно треба занемарити) и потоњу насловницу, у самом корпусу песама тешко да бисмо уочили да 2014. године није изабран млади песник, већ песникиња: Јана Алексић (1984) из Крагујевца. Овакво родно читање представља само почетак дихотомија на којима почива 46 песама груписаних у шест циклуса. Већ је сам наслов оксиморон: ретки су контексти у којим камен може попримити епитет „топлог”. Алексићева настоји да пружи објашњење речничким уносом и архетипом камена као симбола Душе цитирајући симболику о којој пише Сретен Петровић. У светлу српске народне религије колокација из наслова постаје далеко смисленија јер је душа та која може бити „топла”.

Први циклус („Меки камен и околне песме”) се на први поглед служи чињеницом да су градови грађени од камена попреште отуђења човека и хлађења његове душе. Ипак, пажљивијим читањем долазимо до спознаје да је град за песникињу међаш не само простора и времена, већ

и човека који се намеће као равноправан чинилац те хронотопне једначине. Уводна песма „Минут и по” је прикладан пример оваквог односа: Човек (који има Душу) чека на семафору који одбројава време (деведесет секунди треба да прође до зеленог светла) да би прешао улицу (означен прелаз на бетону који има своју дужину). У песми „Реч у граду” долазимо и до прве поетске једначине: „Овај град је време међу нама”. Она одзвања као Ајнштајнова спрега времена и простора, али и могућност да се време мери простором и обратно. Алексићева је оваквим светоназором забасала у античке принципе поимања времена, јер иако су Грци били први народ способан да изгради велике јавне часовнике, они су упорно одбијали да мере време на овакав начин пошто је полис био пре свега просторна одредница. Свевременост утицаја урбанизације на проток времена је и даље књижевно жива тема, па тако Дон ДеЛило записује у *Тачки Омеџа* (2010) да су „градови саграђени да би мерили време, да би време одвојили од природе”. Ова збирка својим насловом представља компримат таквих погледа: време се у урбаној средини ужлебило између човека и асфалта који га објумуљује, односно „у тај минут и по / сажме се цео град”. Иако је једини опипљив доказ постојање наранџастих канти за смеће, није тешко закључити да је песникињи барем у одређеној мери као идеал града послужио родни Крагујевац.

Читава се збирка чини као велико натпевавање опречности јер чврстоћа стоји наспрам мекоће, хладноћа наспрам тоpline. Песникиња је одлучила да ове супротности сједини у стиховима и синтагмама. Град, чију смо стаменост мало пре истакли, постаје „вунено мек”, човек ништа друго до „тесто”, смрт се може појести као грисина, књиге место појаса служе спасавању, страх се избацује из стана, а зид се може озледити грехом. Све синтагме иду у прилог спони живог и неживог коју песникиња примећује чак и када пева „О једној тегли”. Онеобичавање на нивоу синтаксе понегде прелази у морфологију као у песми „Ниг(ни)дина”, док је у другој песми ауторка опредметила стање ума („Сумасишавши”). Уз ову особину њене поезије, ваља истаћи и вешто баратање самим стихом, па би тако њена реченица „Путник увек нађе конак” с почетка песме „Конак” може језгровитошћу да парири и много познатијим књижевним реченицама попут Мелвилове „Зовите ме Ишмаел”.

Занимљив је и песнички циклус који затвара збирку („Изнад камена”) чији предлог у називу треба читати у контексту Ничеовог натчовека који надилази људско искуство. Акценат је на данас најшкакљивијем делу религије: односу појединца и бога. Наравно, далеко је од тога да су ове песме религиозне, али оне свакако поседују примесу небеског која је неодвојиви део тоpline која је удахнута људском обличју камена/земље. Кроткост је и лајт-мотив прве песме („Благе вести”) која претходи свим циклусима и може се читати као поистовећивање смирености и зелотизма младог песника са духовном кроткошћу и жаром верника. Поново

кажемо „песника”, јер како стоји у поговору изворника, Алексићева се само на пар места одлучује да прекине маскулинарност збирке и проговори женским гласом. Како је ова књига песнички првенац, за очекивати је да са сваком новом збирком буде увећан удео женског појања, притом не нарушавајући складност циклуса и збирки.

Штампарски гледано, посвета мајци и сестри у контексту топлих боја корица и заносног осмеха младе ауторке на задњој страници, претвара мушки глас садржаја у пуки плач сина у колевци. Колико год било претенциозно, овакво метатекстуално читање песничког првенца Јане Алексић није далеко од поруке коју она настоји да пренесе: стварност је преплет мекоће и грубости, женског и мушког, несталности и постојаности. *Тојоо камен* нас учи да конвенционални симболи зеленог и црвеног пешака на семафору не постоје искључиво *ван* нас, већ и у нама самима, те их морамо препознати и као такве, односно самоспознати.

Стефан ПАЈОВИЋ